

Livsmedelsanläggning, livsmedelsföretag och livsmedelsföretagare

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Begreppen livsmedelsanläggning, livsmedelsföretag och livsmedelsföretagare är centrala vid registrering respektive godkännande. På den här sidan får du en förklaring till vad som gäller.

Begreppet anläggning

”Varje enhet i ett livsmedelsföretag” är en egen anläggning. Se artikel 2.1c i förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien. Begreppet anläggning är av central betydelse när det gäller godkännande och registrering och av samma anledning är det viktigt att fastställa och dokumentera var en specifik anläggning är geografiskt belägen och vilka lokaler och utrymmen som hör till anläggningen.

Flera faktorer spelar in vid bedömningen om det är fråga om en anläggning eller flera:

- Vem/vilka är livsmedelsföretagare?
- Vilken verksamhet bedrivs?
- Vilken plats gäller det?
- Vilken myndighet är kontrollmyndighet?

Exempel

- Två olika livsmedelsföretagare (olika person- eller organisationsnummer) som driver verksamhet på samma plats innebär två anläggningar.
- En livsmedelsföretagare som driver två olika verksamheter på samma plats innebär i regel två anläggningar om det ena är en primärproduktionsanläggning och den andra verksamheten är i ledet efter primärproduktionen. Det kan till exempel vara en jordgubbsodlare som också driver en gårdsbutik eller kafé.
- En livsmedelsföretagare som driver verksamhet på två geografiskt skilda platser innebär oftast två anläggningar. I vissa fall kan verksamheterna ses som en anläggning och föras samman i en registrering. Det gäller till exempel om den ena delen av verksamheten är mobil. Ett exempel inom primärproduktionen kan vara om verksamheten omfattar flera intill- eller näraliggande produktionsplatser, men som har olika produktionsplatsnummer.

En livsmedelsanläggning som tillfälligt utökar sin verksamhet, till exempel en livsmedelsbutik som under en till två dagar ska medverka vid en marknad, kan fortfarande ses som en anläggning. Det är inte alltid nödvändigt att registrera den tillfälliga verksamheten separat. Däremot kan livsmedelsföretagaren behöva informera sin kontrollmyndighet om den tillfälliga verksamheten eftersom livsmedelsföretagaren ska se till att den behöriga myndigheten alltid har aktuell information om anläggningar.

Det finns inget givet svar på frågan om vad som är ”samma plats” utan det måste bedömas från fall till fall. Avgörande kan vara om verksamheten bedrivs i samma lokal, byggnad, fastighet eller är närliggande på annat sätt. Det verksamhetsmässiga sambandet kan också påverka vad som kan betraktas som ”samma plats”.

En anläggning är varje enhet i ett livsmedelsföretag. Vid primärproduktion som jakt, fiske och insamling av vilda produkter, till exempel bär, svamp eller musslor är platsen för verksamheten som ska anges i registreringen den plats där primärproducenten har sin huvudsakliga verksamhet.

Tabell 1: Exempel på hur begreppet anläggning kan tolkas. Om inget annat anges drivs verksamheterna i exemplen av samma företagare. Det kan förekomma situationer där avsteg från tolkningen är lämpliga.

Exempel nummer	Verksamhet	Bedömning och kommentar
1	En fruktodlare med ett enklare packeri där enbart de egna primärprodukterna paketeras.	En anläggning, om paketeringen bara omfattar hela primärprodukter från den egna odlingen.
2	En markägare som arrenderar ut delar av sin mark till en grönsaksodlare.	En anläggning om marken enbart utnyttjas av grönsaksodlaren. Två anläggningar om markägaren också bedriver egen livsmedelsproduktion på marken, t.ex. vid växelodling.
3	En spannmålsodlare (A) har överkapacitet och hyr därför ut en spannmålssilo till grannen, (spannmålsodlare B). Grannen ansvarar för torkning och lagring av sin spannmål i den hyrda silon.	<p>Det är två anläggningar i primärproduktionen; spannmålsodlare A och spannmålsodlare B.</p> <p>Torkning och lagring av spannmål som sker på producentens egen gård räknas till primärproduktion och därmed sammanhängande verksamhet. Sker torkningen och lagringen på en annan plats än produktionsplatsen hör verksamheten till ledet efter primärproduktionen.</p> <p>Eftersom siloanläggningen inte ligger i anslutning till spannmålsodlare B:s anläggning tillhör siloanläggningen som odlare B använder i detta fall ledet efter primärproduktionen och ska vara registrerad hos kommunen.</p>
4	En mjölkproducent med ett gårdsmejeri.	Två anläggningar eftersom gårdsmejeriet i steget efter primärproduktion ska godkännas av Livsmedelsverket och mjölkproduktionen räknas som primärproduktion och ska registreras hos Länsstyrelsen.
5	En fiskare som levererar vildfångad fisk till sitt eget fiskrökeri där försäljning sker direkt till konsumenter.	<p>Två anläggningar.</p> <p>En i primärproduktionen (fiske) och en i ledet efter primärproduktionen (fiskrökeriet).</p>
6	Integrerad grisproduktion med suggor på en fastighet och slaktsvin på en annan fastighet.	En anläggning om all verksamhet bedrivs i samma företag, annars två anläggningar. Om verksamheten är registrerad som en anläggning bör båda produktionsplatsnumren framgå av registreringen.
7	En biodlare har bikupor placerade på flera olika platser. Honungen slungas och tappas på burk i en särskild lokal hemma hos biodlaren.	<p>En anläggning. Anläggningen omfattar både uppställningsplatserna för kuporna och lokalen där honungen och andra primärprodukter från biodlingen hanteras.</p> <p>Smaksätts en viss andel av honungen är det däremot två anläggningar, en i primärproduktionen och en i ledet efter.</p>
8	Ett gårdscafé med tillhörande gårdsbutik där produkter från gården säljs samt en liten odlingstappa som förser caféet och butiken med grönsaker, frukt och bär.	En anläggning om odlingen har sådan liten omfattning att den inte uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag. Två anläggningar om omfattningen i primärproduktionen är sådan att kriterierna för livsmedelsföretag uppfylls.

Exempel nummer	Verksamhet	Bedömning och kommentar
9	Lager med transportfordon som transporterar livsmedel.	En anläggning.
10	Restaurang/annan verksamhet med egen vattentäkt i anslutning till verksamheten.	Två anläggningar.
11	Restaurang/annan verksamhet med egen vattentäkt som också försörjer andra med dricksvatten.	Två anläggningar.
12	En livsmedelsbutik med en containerodling placerad utanför som försörjer butiken med färska grönsaker.	Två anläggningar. Containerodlingen ska vara registrerad som en anläggning i primärproduktionen om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag.
13	Livsmedelsindustri som tar sitt dricksvatten från enskild vattentäkt som drivs av annan företagare.	Två anläggningar.
14	Vattenverk och tillhörande distributionsanläggning. Samma verksamhetsutövare för båda.	En anläggning.
15	Fyra vattenverk som försörjer en distributionsanläggning. Dricksvattnet är ett blandvatten från alla fyra vattenverken.	Varje vattenverk bör registreras separat. Registrering av distributionsanläggningen kan ingå i "huvudvattenverkets" registrering.
16	Ett vattenverk som levererar dricksvatten till en distributionsanläggning som en annan verksamhetsutövare ansvarar för.	Två anläggningar.

Begreppet livsmedelsföretag

Livsmedelsföretag definieras som varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med något av stadierna i livsmedelskedjan. Se artikel 3.2 i förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning.

Begreppet "företag" används i livsmedelslagstiftningen med en särskild innebörd. "Företag" behöver alltså inte ha samma betydelse i livsmedelslagstiftningen som i annan lagstiftning, till exempel i skattelagstiftningen.

En kontrollmyndighet kan därför bedöma att ett företag som är registrerat för livsmedelsverksamhet hos Bolagsverket eller Skatteverket ändå inte bedriver livsmedelsverksamhet med sådan kontinuitet eller grad av organisation att verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag enligt livsmedelslagstiftningen.

Begreppen viss kontinuitet och viss grad av organisation

På samma sätt kan en privatperson som bereder livsmedel i sin privata bostad för regelbunden försäljning till allmänheten, bedömas bedriva ett livsmedelsföretag, även om det inte finns en registrering hos Bolagsverket eller Skatteverket. Aktiviteter för privat konsumtion omfattas dock aldrig av lagstiftningen.

Det är alltså inte av någon avgörande betydelse hur en verksamhet registrerats hos andra myndigheter. Det saknar till exempel helt betydelse om en enskild näringsidkare registrerat sin verksamhet för F-skatt hos Skatteverket eller inte.

Även företag som endast transporterar livsmedel kan vara livsmedelsföretag, liksom företag som aldrig kommer i direkt kontakt med de livsmedel de handlar med, till exempel matmäklare, eftersom definitionen av livsmedelsföretag enligt artikel 3.2 i förordning (EG) nr 178/2002 omfattar varje företag "...som bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med något av stadierna i livsmedelskedjan".

På samma sätt kan uppfödning av livsmedelsproducerande djur bedrivas som livsmedelsföretag förutsatt att till exempel djuren, köttet, mjölken eller äggen ska ingå i livsmedelskedjan. Det innebär att företag som föder upp och håller djur i alla produktionsstadier i primärproduktionskedjan, till exempel sättfiskar som säjs till matfiskodlingar eller smågrisar som säljs för grisuppfödning kan klassas som livsmedelsföretag.

I definitionen av livsmedelsföretag anges "... som med eller utan vinstsyfte ...". Det innebär att även ideella organisationer kan bedriva livsmedelsföretag.

Begreppen viss kontinuitet och viss grad av organisation

Ett företag är en verksamhetsform som förutsätter viss kontinuitet och en viss grad av organisation. Det framgår av beaktandesats 9 i förordning (EG) nr 852/2004.

Om en livsmedelsverksamhet inte bedrivs på sådant sätt att både kravet om viss kontinuitet och om viss grad av organisation är uppfyllt, så är det inte ett livsmedelsföretag.

Om en verksamhet inte bedöms bedrivas med tillräcklig grad av organisation, kan den pågå kontinuerligt utan att verksamheten därmed ska anses bedrivas som ett livsmedelsföretag. Exempel på det är en bilverkstad eller en frisersalong som ställer fram en kaffetermos och en kakburk till sina kunder, eller en familj som håller upp till 50 värphöns och säljer eller ger bort de ägg de inte kan äta upp själva till grannar, kollegor eller släktingar.

På samma sätt gäller att om en verksamhet inte bedrivs med tillräcklig grad av kontinuitet, kan den vara väl organiserad utan att därmed anses bedrivas som ett livsmedelsföretag. Exempel på det är matservering till många personer på en stor festival under en dag. Ett annat exempel är en person som har några bikupor och en frukt- och grönsaksodling och några gånger per år säljer honung, frukt och grönsaker på torget. Kriteriet viss grad av organisation är uppfyllt, men tillräcklig kontinuitet saknas.

Observera att en livsmedelsföretagare som bedriver verksamhet vid en godkänd eller registrerad livsmedelsanläggning tillfälligt eller varaktigt utökar med verksamhet på annan plats, bedrivs även den extra verksamheten som ett livsmedelsföretag. Det kan till exempel gälla en restaurangägare som serverar mat i ett restaurangtält vid en festival. Det krävs alltså inte någon bedömning av om den nya verksamheten i sig bedrivs med viss kontinuitet och grad av organisation.

Det kan gå att föra in den utökade verksamheten i den befintliga registreringen eller godkännandet som då ska anmälas som en betydande ändring av livsmedelsföretagaren.

Betydande ändring

Kommissionen ger i sin vägledning till förordning (EG) nr 852/2004 exempel på verksamheter som inte omfattas av kraven i unionens hygienregler. Där nämns privatpersoner som ibland och i liten skala hanterar, bereder, förvarar eller serverar livsmedel. Sådan verksamhet omfattas inte av reglerna, eftersom den inte kan anses bedrivas som livsmedelsföretag. De omfattas dock av "förbudet" mot att släppa ut livsmedel som inte är säkra på marknaden och kan omfattas av nationella bestämmelser. Se artikel 14 i förordning (EG) nr 178/2002 och 45 och 59-64 §§ LIVSFS 2005:20 om livsmedelshygien.

Vad innebär "viss kontinuitet"?

Med viss kontinuitet menas en viss regelbundenhet. Att något sker med "viss kontinuitet" innebär att det sker "obrutet" och/eller "sammanhängande". En verksamhet som bedrivs med vissa avbrott, men ändå är återkommande, kan anses bedrivas kontinuerligt.

Kontinuitetsbegreppet är inte närmare definierat i lagstiftningen, varför varje myndighet från fall till fall måste bedöma om verksamheter bedrivs med "viss kontinuitet" eller inte.

Generella riktlinjer för hur kriteriet "viss kontinuitet" bör bedömas:

- Om verksamheten sker sammanhängande bör kontinuitetskriteriet vara uppfyllt efter tre till fyra dagar.
- Kontinuitetskriteriet kan också anses vara uppfyllt om livsmedel återkommande släpps ut på marknaden en till två dagar en gång i månaden eller oftare.

Den tid som verksamheten pågår omfattar inte bara själva saluhållandet, till exempel servering eller försäljning, utan även vissa förberedelser som lagerhållning/förvaring och eventuell beredning om det utförs av samma verksamhetsutövare.

Om en verksamhet till exempel lagerhåller livsmedel mer eller mindre permanent, bör det bedömas som att en "viss kontinuitet" råder, även om själva försäljningen inte sker oftare än ett par gånger om året. Läs mer om begreppet utsläppande på marknaden på sidan om registrering och godkännande.

Registrering och godkännande

Säsongsverksamheter, till exempel glassbarer, kräftfiske eller bärplockning som bedrivs kontinuerligt under en begränsad period, kan uppfylla kriteriet för viss kontinuitet.

En verksamhet som bedrivs vid enstaka tillfällen kan däremot inte anses uppfylla kriteriet viss kontinuitet, till exempel att sälja korv på en midsommarfest eller på en julmarknad vid en skola, även om dessa återkommer varje år.

Inom primärproduktionen är det vanligt att en verksamhet pågår kontinuerligt utan att den bedöms bedrivas med tillräcklig grad av organisation och därmed inte betraktas som ett livsmedelsföretag. Det innebär att en primärproducent kan släppa ut en viss mängd livsmedel i form av primärprodukter på marknaden, till exempel ägg, frukt och grönsaker, och på motsvarande vis sälja ett visst antal livsmedelsproducerande djur för vidare uppfödning eller leverera ett visst antal djur till slakt utan krav på registrering. Detta ska dock inte förväxlas med de nationella bestämmelserna i LIVSFS 2005:20 om primärproducenters leveranser av små mängder primärprodukter direkt till konsumenter och till lokala detaljhandelsanläggningar. Dessa bestämmelser gäller endast primärproducenter som uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag och vars anläggningar är registrerade hos länsstyrelsen.

Exempel på livsmedelsföretag i primärproduktionen

I slutänden är det kontrollmyndigheten som i varje enskilt fall ska ta ställning till om kontinuitetskriteriet är uppfyllt eller inte.

Vad innebär "viss grad av organisation"?

Graden av organisation påverkas bland annat av vilken omfattning livsmedelsverksamheten har, vilka livsmedel som hanteras och om verksamheten riktar sig till känsliga konsumentgrupper.

Följande kriterier bör tas med i bedömningen av om en verksamhet bedrivs med en "viss grad av organisation" eller inte:

- **Hanteringens art och omfattning**

Hänsyn behöver tas till de hygieniska riskerna i verksamheten. Verksamheter som producerar eller hanterar livsmedel som förknippas med låga risker kräver ofta låg grad av organisation. En komplex verksamhet som producerar eller hanterar ett större utbud av livsmedel och/eller livsmedel som förknippas med hög risk kräver mer av den som är ansvarig. Följden blir att det oftast krävs mer organisation.

När livsmedel hanteras vid större tillställningar som riktar sig till allmänheten krävs mer organisation än om hanteringen sker i begränsad omfattning för en mindre krets av konsumenter.

Vid primärproduktion kan graden av organisation variera beroende på till exempel vilket eller vilka djurslag som hålls och antalet djur eller vilka primärprodukter som odlas och hur mycket. Om riskerna förknippade med den aktuella produktionsinriktningen är små kan omfattningen av verksamheten vara större utan att anläggningen bedöms ha organisation för att klassas som livsmedelsföretag, jämfört med en anläggning med en produktionsinriktning som är förknippad med fler eller större risker. Sådana verksamheter kräver i regel högre grad av organisation.

Många primärproducenter är verksamma i mer än en primärproduktionsbransch och har två eller flera olika produktionsinriktningar. Vid primärproduktion och hantering av de olika primärprodukterna måste den totala produktionsvolymen och verksamhetens totala komplexitet vägas in i bedömningen av graden av organisation.

- **Känsliga konsumentgrupper**

Om livsmedel avsedda för känsliga konsumentgrupper tillverkas eller på annat vis hanteras kan det bidra till att organisationskriteriet uppfylls snabbare eftersom kraven på utövaren ökar och därmed också behovet av ett mer organiserat arbete (organisation). Som känsliga konsumentgrupper räknas bland annat barn under fem år, personer med nedsatt immunförsvar (till exempel patienter på sjukhus, personer boende i äldreboenden, gravida) och personer med livsmedelsrelaterad allergi eller annan överkänslighet mot livsmedel.

- **Om det finns en ordnad livsmedelsverksamhet**

Till exempel att utrymmen ställts iordning särskilt för att bedriva verksamheten. Om verksamheten bedrivs i sådana särskilt iordningsställda utrymmen, lokaler eller motsvarande talar det för att kriteriet "viss grad av organisation" är uppfyllt.

Vid till exempel mjölkproduktion från kor, bedöms organisationskriteriet alltid vara uppfyllt förutsatt att mjölken levereras utanför producentens eget hushåll. Det beror på att en sådan verksamhet bland annat kräver mjölkningstrustning, tankar för kylning av mjölken och provtagning av den obehandlade mjölken. Att hålla fjäderfån för äggproduktion kräver i regel mindre grad av organisation och riskerna förknippade med äggproduktion är också lägre. Livsmedelsverket bedömer därför att den som enbart håller upp till 50 stycken fjäderfån, och inte har någon annan primärproduktion, inte bedriver verksamhet med tillräcklig organisation för att vara registrerad som livsmedelsföretagare.

- **Antal personer sysselsatta i livsmedelsverksamheten**

Om flera personer är sysselsatta i livsmedelsverksamheten eller om det finns ett särskilt schema för bemanning av livsmedelsverksamheten så bör kriteriet "viss grad av organisation" också anses vara uppfyllt. Eventuella anställningsförhållanden är inte av betydelse. Om flera personer deltar i verksamheten så ställer det bland annat större krav på styrning och ledarskap varför förutsättningarna för "viss grad av organisation" lättare uppfylls.

- **Företagskedjor med annan huvudsaklig verksamhet än livsmedel**

Större företag med flera butiker eller anläggningar som säljer tjänster eller varor kan även släppa ut livsmedel på marknaden, även om företagets huvudverksamhet består av något annat. Verksamheten på dessa företag har ofta huvudkontor, bedrivs ofta kontinuerligt och med många anställda. Företagens huvudverksamhet kan bestå av försäljning av produkter som inte är livsmedel, eller tillhandahållande av andra varor eller tjänster, till exempel gym, plantskolor och byggföretag. För dessa företag kan företagets huvudkontor klassas som ett livsmedelsföretag men inte nödvändigtvis varje enskild butik eller anläggning inom företaget.

Huvudkontor

En anläggning som ingår i en kedja kan ha ett produktsortiment som bestämts av kedjans huvudkontor. Den enskilda anläggningen har inte en livsmedelsverksamhet av tillräcklig organisation för att anses vara ett livsmedelsföretag. Däremot bör kedjans huvudkontor vara registrerat för kontroll av hur de säkerställer att de produkter som saluhålls uppfyller lagstiftningens krav. Huvudkontoret behöver en kompetens och därmed en organisation för inköp och urval av de livsmedel som säljs.

I slutänden är det kontrollmyndigheten som i varje enskilt fall ska ta ställning till om organisationskriteriet är uppfyllt eller inte.

Exempel på livsmedelsföretag i senare led

Exempel på livsmedelsföretag inom primärproduktionen

Gränsen mellan primärproduktion och senare led

Begreppet livsmedelsföretagare - fysiska och juridiska personer

Livsmedelsföretagare är de fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i de livsmedelsföretag som de driver. Det framgår av artikel 3.3 i förordning (EG) 178/2002. I juridiska sammanhang görs det skillnad mellan fysiska och juridiska personer. En fysisk person är en människa och en juridisk person någon form av association, till exempel ett aktiebolag (AB), handelsbolag (HB) eller en kommun. Gemensamt för fysiska och juridiska personer är att de har lagliga skyldigheter och rättigheter, till exempel att kunna ingå avtal, låna pengar med mera.

En fysisk person kan rättshandla för egen räkning. Fysiska personer kan bedriva näringsverksamhet i enskild firma. Juridiska personer måste utse ett eller flera ombud som behöriga att rättshandla för den juridiska personens räkning. Sådana ombud kallas vanligen behöriga firmatecknare. Som huvudregel kan alltså endast behörig firmatecknare ådra den juridiska personens skyldigheter, till exempel genom att anmäla en livsmedelsanläggning för registrering eller ansöka om godkännande av sådan anläggning.

Möjligheten att rättshandla är inskränkt för vissa fysiska personer, exempelvis minderåriga. Detsamma gäller för juridiska personer som försatts i konkurs.

För frågor som rör juridiska personer, vänd dig till Bolagsverket och Skatteverket

Bolagsverket

Skatteverket

Begreppet aktör

I förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll används inte begreppet livsmedelsföretagare. Istället används ordet aktör. Begreppet aktör har valts för att passa oavsett om det är en företagare som hanterar djur, växtskyddsmedel eller livsmedel. Med aktör avses varje fysisk eller juridisk person som har en eller flera av de skyldigheter som fastställs i de bestämmelser som avses i artikel 1.2. Det framgår av artikel 3.29 i samma förordning. Livsmedelsföretagare är därmed också aktörer.

Senast uppdaterad 15 mars 2021 Ansvarig grupp SV_SL